צוואות מתחרות ומקור חסר

נמצאו שתי צוואות שונות, או שנשאר רק צילום. איך מתעדים כל נוסח, מה מחפשים אצל מי שהחזיק במקור, ומה צריך לברר לפני שמבקשים לקיים צוואה או מתנגדים לה?

תוכן העניינים

פרק 1 · נמצאו שתי צוואות. מה עושים עם כל אחת מהן?

פרק 2 · האם הצוואה המאוחרת מחליפה את הקודמת, או מוסיפה עליה?

פרק 3 · נשאר רק צילום של הצוואה. מה צריך להוכיח?

פרק 4 · מהטיוטה שנשלחה בדוא״ל ועד המסמך שנחתם – שחזור תולדות הצוואה

פרק 5 · כתב יד, חתימה ועדים – האם המסמך נעשה כצוואה?

פרק 6 · מה ידעו העדים ביום החתימה? כשירות, השפעה ומעורבות בעריכה

פרק 7 · התנגדות לפני שניתן צו ובקשה לקיום הצוואה האחרת

פרק 8 · נמצאה צוואה אחרי שכבר ניתן צו – מה עושים עכשיו?

דף עבודה למילוי ולהדפסה

לפרופיל המקצועי ולאסמכתאות לתפקידי המשרד

נמצאו שתי צוואות. מה עושים עם כל אחת מהן?

כשאחות אחת חוזרת מן השבעה עם מעטפה ישנה ואחיה מראה לה צילום ובו חלוקה אחרת, הוויכוח מתחיל בדרך כלל בשאלה מה ההורה באמת רצה. השאלה שאפשר לפתור באותו ערב פשוטה יותר. אילו מסמכים יש לפנינו, היכן נמצאו, ומה בדיוק אפשר לקרוא בכל אחד? מי שרושם את הפרטים האלה בזמן הגילוי חוסך למשפחה חודשים של ניסיון לשחזר מי הוציא איזה דף מאיזו מגירה.

רגע לפני שמפרידים את הדפים

השאירו כל קבוצת דפים כפי שנמצאה. צלמו את המעטפה, את שני צדדיה ואת כל הדפים לפי הסדר, כולל גב שעליו נכתב שם או תאריך. לצורך העבודה אפשר להכין עותק ולסמן עליו שאלות. את המקור הניחו במעטפה נפרדת ורשמו מבחוץ מי מצא אותו, מתי ומי מחזיק בו כעת. כתבו אם ראיתם את הדפים יוצאים מן המעטפה או שקיבלתם אותה פתוחה. רישום שנעשה סמוך למציאה מאפשר גם למי שלא היו במקום להבין מה ידוע.

השתמשו בתיאורים שניתנים לבדיקה. כתבו "שלושה דפים, בראש הראשון מודפס התאריך 4 במאי, בתחתית השלישי שלוש חתימות הנחזות ככתובות בעט". התיאור "צוואה מקורית ותקינה" כולל כבר מסקנות שייתכן שיתבררו כשגויות. לפעמים בבית נמצאים שני עותקים שנחתמו בנפרד, ולפעמים אחד מהם צילום צבעוני חד. ייתכן שתידרש בדיקה לפני שיהיה אפשר לסווג אותם בביטחון.

שלוש בדיקות שאפשר לערוך במקביל

בדקו אם ידועה בקשה שהוגשה לרשם, אם כבר ניתן צו, ואם הופקדה צוואה. לכל שאלה תשובה שונה. מציאת צוואה מופקדת מצביעה על מסמך שנשמר אצל הרשם. תשובה שלילית בבירור על הפקדה מותירה פתוחה אפשרות לצוואה פרטית בבית, במשרד עורך הדין או אצל אדם שהמצווה בחר בו. קראו בשירות הבירור מי זכאי להגיש בקשה ומה נדרש לצרף לאחר הפטירה. שמרו את אישור הבירור ואת תאריך התשובה.

סעיף 75 לחוק הירושה מחייב את מי שיש בידו צוואה למסרה לרשם במקור או בהעתק מאושר מיד משנודע לו על מות המצווה. החובה חלה גם על מי שהמסמך פוגע בציפייתו לרשת. מסירת צוואה לרשם, הגשת בקשה לקיומה והכרעה שהמסמך תקף הן פעולות שונות. אם כבר מתנהל הליך, רשמו את מספרו ובדקו איך לקשור אליו את החומר. שמרו אסמכתה למסירה במקום להסתפק בזיכרון שהמעטפה נשלחה.

דוגמה מעשית – אח מחזיק דף נוסף

במעטפה רשום "צוואה 2017". בפנים שני דפים, ובסוף הדף השני נכתב "עמוד 2 מתוך 3". אח שולח בטלפון תמונה של עמוד חתימות ומציע לשדך אותו. בקשו את התמונה כפי שהתקבלה ואת שם מי שצילם. בדקו את כותרות העמודים והאם המשפט בעמוד השני מסתיים בראש השלישי. אפילו התאמה מלאה של המספור מותירה שאלה מניין הגיע הדף. שמרו אותו בנפרד וסמנו אותו כמועמד להשלמה. כך ניתן להציג בהמשך גם את הקשר האפשרי וגם את החסר שעדיין קיים.

אם בן משפחה זוכר ששמע על צוואה שלישית, תעדו את דבריו במילותיו. שאלה מועילה היא "האם ראית דפים או שמעת שנערכה צוואה?". מי ששמע על פגישה יכול לעזור לאתר עדים. מי שראה את החתימה עשוי להעיד על אירוע אחר לגמרי. אין צורך להגיע להסכמה משפחתית כדי לרשום את שתי העדויות.

מה להביא לפגישה הראשונה

- תיאור נפרד לכל גרסה, מיקומה הנוכחי, מספר העמודים, התאריכים וסימני חתימה הנראים לעין.
- פרטי ההליך הידוע, העתק ההודעה שקיבלתם, תאריך הפרסום אם ידוע ואישורי מסירה או בירור.
- שתי שאלות שנותרו פתוחות, למשל מי החזיק במקור האחרון והאם הכיתוב שעל המעטפה הוא בכתב ידו של המצווה.

כשנשמר התיעוד הראשוני אפשר למסור את המסמכים כנדרש, לעמוד במועד ההליך ולברר את המחלוקת בלי לאבד את סיפור המציאה.

מקורות ושירותים לפרק

חוק הירושה ותקנות הירושה – רשם הירושה

בירור על צוואה מופקדת לאחר מות המצווה – רשם הירושה

בקשה לצו קיום צוואה והוכחת צוואה בהעתק – רשם הירושה

האם הצוואה המאוחרת מחליפה את הקודמת, או מוסיפה עליה?

צוואה אחת מחלקת את רכושה של האם בין שלושת ילדיה. כעבור שנים היא מורישה תכשיט לנכדה. המשפחה עשויה להבין שביקשה לתת לנכדה מתנה לצד החלוקה בין הילדים. אם המסמך השני כולל גם ביטול מפורש של כל צוואה קודמת, התמונה משתנה. קודם שקובעים מה יקבל כל אחד צריך לקרוא את שתי הצוואות עד המילה האחרונה ולסמן מה כתוב על כל נכס ועל יתרת הרכוש.

מה אומר סעיף 36

סעיף 36 לחוק הירושה מבחין בין ביטול מפורש באחת הצורות לעשיית צוואה, השמדת צוואה בידי המצווה, וביטול הנובע מתוכן של צוואה חדשה. כשהמצווה השמיד את הצוואה קמה חזקה שהתכוון לבטלה. כאשר אין ביטול מפורש וההוראות סותרות זו את זו, החדשה מבטלת את הקודמת במידת הסתירה. ייתכן גם שהחדשה רק מוסיפה. הבדיקה מניחה לצורך ההשוואה שהמסמכים תקפים. אם יש מחלוקת על כך, רושמים גם מה ישתנה אם אחד מהם ייפסל.

התחילו בביטויי החלוקה. יש הבדל בין "כל רכושי", "זכויותיי בדירה", "מתוך חלקי" ו"נוסף לכל הוראה אחרת". העתיקו כל הוראה במלואה לדף העבודה, לצד מספר העמוד, כולל תנאי או הפניה לסעיף אחר. כשנכס מתואר פעם לפי כתובת ופעם בשם חיבה, בדקו אם מדובר באותו נכס. לעתים מה שנחזה כמתנה כפולה מתייחס לשתי דירות באותו הבניין או לשני סוגי זכויות.

מתי סעיף היתרה משנה את התוצאה

דמיינו צוואה מוקדמת שמורישה דירה לבן ואת יתר הרכוש לשתי בנות. במסמך מאוחר כתוב שהדירה תעבור לאחת הבנות. אם נמצא ששתי ההוראות עוסקות באותה דירה, יש סתירה ביחס אליה. עוד צריך לקרוא מה אמר המצווה במסמך המאוחר על יתר הרכוש. בהיעדר ביטול כולל או סתירה אחרת, הוראת היתרה המוקדמת עשויה להמשיך לחול. כשיש ביטול מפורש של הצוואה המוקדמת והמאוחרת עוסקת רק בדירה, ייתכן שיידרש גם צו ירושה בנוגע לרכוש שלא הוסדר.

בדקו את המספרים בשלב שני. אם המצווה הוריש "את חלקי בדירה" והיה בעל רבע ממנה, המנה מתייחסת לזכויותיו. שינוי זהות הזוכה בצוואה אינו משלים בירור של היקף הבעלות. בטבלה רשמו במפורש אם כל נכס מופיע לפי תיאור בצוואה בלבד או שקיימת גם אסמכתה חיצונית לזכויות. אפשר להכריע בתוקפה של צוואה ועדיין להידרש להליך אחר בשאלת שייכותו של נכס.

כשמוצאים שתי צוואות של בני זוג

שני מסמכים שנערכו באותו יום מחייבים לבדוק מי ציווה בכל אחד, מה נאמר על הסתמכות הדדית ומתי נערכו. לצוואות הדדיות חל הסדר מיוחד בסעיף 8א לחוק, בכפוף למועד עריכתן ולהוראות המעבר. בדקו את הנוסח המלא של שני בני הזוג, את מצבו של בן הזוג האחר בעת השינוי, את מועד פטירתו אם נפטר, והאם עיזבונו חולק. סעיף שמתיר שינוי או מגביל אותו עשוי להשפיע. רצף של תאריכים לבדו אינו מספיק כדי לקבוע אם השינוי תקף.

תרגיל קריאה שאפשר לעשות בבית

קחו כל מתנה בצוואה הראשונה ושייכו לה אחת מארבע אפשרויות בעמודה נוספת. אפשר שהמסמך השני שותק לגביה, מוסיף עליה, קובע לגביה דבר סותר או מבטל במפורש את המסמך שבו נכתבה. סדרו גם את הוראת היתרה בשורה משלה. הוסיפו שאלה במקום שאין תשובה, כגון האם "כל חשבונותיי" כולל גם תיק השקעות המוזכר בשם אחר. מסרו לעורך הדין את הצוואות המלאות יחד עם הטבלה כדי שיוכל לבדוק את הקריאה שלכם.

השוואה נכונה מסתיימת ברשימה של הוראות שאפשר לקיים יחד ושל הוראות שההכרעה ביניהן תשנה בפועל את החלוקה.

מקורות ושירותים לפרק

חוק הירושה ותקנות הירושה – רשם הירושה

מדריך לזוכים על פי צוואה – האפוטרופוס הכללי

נשאר רק צילום של הצוואה. מה צריך להוכיח?

ההודעה האחרונה מאבא כוללת קובץ ובו שלושה עמודים. בבית נמצאה המעטפה שבה נהג לשמור מסמכים, והיא ריקה. הקובץ עשוי להיות ראיה חשובה. כדי להבין את משקלו צריך לברר אם נעשתה צוואה, מה כלל הנוסח שנחתם ומדוע אי אפשר להגיש את המקור. כל אחת משלוש השאלות עשויה לקבל תשובה מראיה אחרת. מי שצילם את הדפים אינו בהכרח מי שראה את החתימה, ומי שנכח בחתימה אינו בהכרח מי ששמר את המקור.

מה מבקשים מכוח סעיף 68(ב)

דרך ההוכחה הרגילה של צוואה, למעט צוואה בעל פה, היא הגשת המקור. החוק מאפשר לבית המשפט או לרשם להתיר הוכחה בהעתק או בדרך אחרת כשמוכיחים שהמקור נשמד בנסיבות שאינן מבטלות את הצוואה או שאין אפשרות להגישו. זוהי בקשה להיתר שצריך לבסס. קבלת היתר להשתמש בהעתק משאירה פתוחות מחלוקות כגון כשירות, השפעה בלתי הוגנת או זהות החותם. בדקו בדף בקשת הקיום של הרשם את ההנחיות ואת דרישת האגרה הנוספת לבקשת הוכחה בהעתק, לפי המקרה.

הבחינו בין השמדה בידי המצווה לבין אובדן שפשרו טרם התברר. סעיף 36 מייחס כוונת ביטול, כחזקה, להשמדה בידי המצווה. כשהמקור היה ברשותו ואחרי מותו לא נמצא, יש לברר ברצינות גם את האפשרות שביטל אותו. מי ראה את המקור לאחרונה, מי נכנס לדירה, האם עבר המצווה דירה או מסר את הנייר לשמירה, והאם יש תיעוד לאירוע שבו נפגעו מסמכים. תשובה כנה "איננו יודעים" עדיפה על ייחוס כוונה שאין לה תשתית.

איך מתעדים ניסיון חיפוש

פתחו רשימה ובה מקום החיפוש, האדם בעל הגישה, תאריך, הפעולה והתוצאה. תעדו בנפרד בדיקה בכספת שהייתה נגישה כדין, פנייה למשרד שערך את הצוואה ובירור על הפקדה אצל הרשם. אם המשרד נסגר, בדקו האם נמסר שם של מי שקיבל את הארכיון. אם צד אחר מחזיק במקור ומסרב למסור אותו, שמרו את התכתובת ובדקו דרך מתאימה לבקש הוראה להמצאתו. אל תציגו סירוב למסור בתור הוכחה להשמדה.

השוו בין העותקים. שני צילומים שנשלחו לשתי אחיות באותו ערב עשויים שניהם לנבוע מסריקה אחת. הדמיון ביניהם מלמד על הפצה, אך אינו יוצר שני עדי חתימה. עותק שהיה בתיק מקצועי לפני שהחלה המחלוקת עשוי להוסיף חוליה על מועד קיומו של נוסח. בקשו לברר אם אנשי המשרד שמרו רק טיוטות, סריקה ממעמד החתימה או עותק חתום נוסף. תנו למי שמשיב לתאר מה ראה בפועל.

דוגמה מעשית – ארגז שנרטב

לאחר הצפה פונו מהמחסן ארגזים ובהם מסמכים. הבת מחזיקה צילום של צוואה ושכן זוכר שעזר בפינוי. תצלומי ההצפה והקבלה של חברת הפינוי יכולים להוכיח שהתרחש אירוע במועד מסוים. הם אינם מזהים כשלעצמם את הצוואה כאחד הפריטים שניזוקו. שאלו מי העביר את המעטפה למחסן, מתי ראה אותה, והאם ניתן לקשור בין תכולתה לבין הקובץ. אם השכן פינה ארגז סגור, זו בדיוק מגבלת עדותו.

במקרה אחר המקור שמור מחוץ לישראל. החוק כולל הוראה ייעודית כאשר אי אפשר להגיש מקור הנמצא בחוץ לארץ, ניתן שם צו קיום בידי ערכאה או רשות מוסמכת, וצו הקיום הזר הוכח בדרך הקבועה לדין לגבי תעודת חוץ. לפני שמבקשים מישראלי המתגורר בחו״ל לתאר מזיכרונו את הצוואה, בררו היכן המקור ואם ניתן שם צו רשמי. מקום מגוריו של העד כשלעצמו אינו מקיים את התנאים.

בקשה אמינה להוכחת העתק מציגה את הנוסח שבידיכם, את תולדות ההחזקה, את החיפוש ואת העובדות שאינכם יכולים עדיין להוכיח.

מקורות ושירותים לפרק

חוק הירושה ותקנות הירושה – רשם הירושה

בקשה לצו קיום צוואה והוכחת צוואה בהעתק – רשם הירושה

מהטיוטה שנשלחה בדוא״ל ועד המסמך שנחתם – שחזור תולדות הצוואה

בחיפוש בתיבה של בת המשפחה מתגלים שלושה קבצים ששמותיהם ״צוואה״, ״צוואה סופית״ ו״סופי לחתימה״. בקובץ האחרון חסרה פסקה שמופיעה בעותק שנמצא אצל הרשם. לפני שקובעים שמישהו הוסיף עמוד צריך לשחזר ארבעה אירועים שעשויים לחול בימים שונים. מתי נוסח הטקסט, מתי הודפס, מתי התקיים מעמד החתימה ומתי נוצר ההעתק שנשלח. שם שבחר שולח לקובץ מסייע באיתורו, אבל הוא מספר מעט מאוד על מה שקרה אחר כך.

איך בונים ציר זמן כשלא יודעים את כל התאריכים

הקצו שורה לכל אירוע. רשמו בה מה קרה, מהו המקור לידיעה ומהי רמת הדיוק של התאריך. ״יום שלישי לפי יומן המשרד״ מאפשר לאתר פגישה. ״לפני חג הפסח לפי זיכרון של השכנה״ מספק טווח בלבד. יומן שנקבע מראש מלמד שהפגישה תוכננה. רישום שנכתב לאחר המעמד עשוי לספר מי נכח ומה נעשה. שמרו את שני הרישומים גם כאשר הם נוקבים בשעות שונות. לעיתים מקור הפער הוא פגישה שנדחתה ולא שני מעמדי חתימה.

שמרו את ההודעה שהגיעה אליכם במתכונתה המקורית ואת הקובץ שצורף לה. בצילום מסך לא תמיד רואים את הכתובת המלאה של השולח, את רצף ההודעות או את שם הקובץ. ניתן לעבוד על עותק ולסמן בו הבדלים. רשמו לעצמכם מי הפיק את העותק ומתי. גשו לחומר המצוי ברשותכם כדין. ידיעת סיסמה או החזקה בטלפון של אדם אחר אינן כשלעצמן תשובה לשאלת הרשות לעיין בחומר. כשנדרש חומר מאדם או מגוף אחר, בררו את הדרך המתאימה לבקשו.

מה בדיוק השתנה בין הגרסאות

השוואה אוטומטית בין שני קובצי טקסט יכולה לסמן תוספות ומחיקות. כשאחד הקבצים סריקה, תוכנת זיהוי תווים עלולה לקרוא אות או ספרה באופן שגוי. פתחו את תמונת העמוד ובדקו בעין כל הבדל שמשנה שם, סכום, שבר או תנאי. רשמו גם שינויים מבניים. סעיף שהועבר לעמוד אחר יכול להופיע בתוכנה כמחיקה והוספה אף שנוסחו נשמר. לעומתו, המילה הקטנה ״אם״ עשויה להפוך מתנה מוחלטת למתנה מותנית.

הדרך הקצרה להציג פער היא לציין את מספרי העמודים בשני העותקים ולצטט את המשפט בשלמותו במסמך העבודה הפרטי. לידו כתבו מי מסר כל גרסה ואיזה חומר עשוי להכריע מה הוצג למצווה. מסמך שצולם אחרי מותו עשוי לשקף נאמנה מקור שנחתם שנים לפני כן. תאריך הסריקה של קובץ אינו בהכרח תאריך יצירת הטקסט או מועד החתימה עליו.

דוגמה מעשית – שם של נכד נעלם

בטיוטה מאוגוסט הוזכרו שני נכדים. בעותק החתום מספטמבר הוזכר אחד. המשרד שלח בין המועדים הודעה קצרה ״תיקנתי כמבוקש״. לפני שמייחסים את הבקשה לסב, בדקו מי היה נמען ההודעה והאם נשמרה הפנייה שעליה ענתה. גם אם הבקשה לשינוי באה מבן משפחה, פתוחה השאלה מה הסביר

המצווה במעמד החתימה ואיזה נוסח קרא. חפשו תיעוד של הפגישה עצמה ושאלו מי היה בחדר בכל שלב. טענה שהשינוי נעשה לאחר החתימה דורשת בדיקה אחרת מטענה שהמצווה חתם על השינוי בהשפעת אדם אחר.

איך מציגים את התוצאה לצד השני

הכינו דף אחד ובו תחנות הזמן שאינן במחלוקת, אחריהן שתיים או שלוש מחלוקות מדויקות. אפשר להסכים שהקובץ התקבל בתאריך מסוים ועדיין לחלוק על זהות מי שנתן הוראות לעריכתו. ציר זמן שמבדיל בין הסכמה לחילוקי דעות מקל לנסח בקשה מצומצמת לעיון במסמך או לשמיעת עד, ומונע הפצה משפחתית של מידע פרטי שאינו קשור לבירור.

בסיום השחזור צריך להיות אפשר לעקוב מכל טענה אל הודעה, מסמך או עד, ולזהות במבט אחד היכן הרצף עודנו חסר.

מקורות ושירותים לפרק

בית המשפט לענייני משפחה בתל אביב, ת״ע 62835-08-19 – קיום הצוואה המאוחרת

כתב יד, חתימה ועדים – האם המסמך נעשה כצוואה?

מכתב אישי הנושא חתימה יכול לבטא החלטה עמוקה. מסמך מרשים ומודפס עשוי להיות טיוטה שהמצווה טרם אישר. כדי להעריך כל אחד מהם בודקים מה כתוב בו, באיזו דרך נטען שנעשה ומי יכול לספר על המעמד. סעיף 18 לחוק הירושה מכיר בארבע צורות לעשיית צוואה. לכל אחת דרישות משלה. השאלה הראשונה כשמוצאים דף חריג היא איזה מעשה נטען שהתקיים ומאיזו ראיה לומדים עליו.

כתב יד, מסמך מודפס וצוואה בפני רשות

צוואה בכתב יד לפי סעיף 19 נכתבת כולה ביד המצווה, נושאת תאריך בכתב ידו ונחתמת בידו. קטלוג מפורט שהודפס במחשב ועליו נוספה חתימה ידנית מצריך בירור אם נעשתה צוואה בצורה אחרת. החתימה אינה הופכת את הטקסט המודפס לטקסט שנכתב כולו ביד המצווה. כשיש מחלוקת בכתב היד, חפשו דוגמאות כתיבה מקוריות שמקורן ידוע ושנכתבו בתקופה קרובה ככל שאפשר, לרבות דוגמאות שמשקפות שינוי בכתב.

בצוואה בעדים דורש סעיף 20 כתב, תאריך, הצהרה של המצווה בפני שני עדים שזו צוואתו, חתימתו בפניהם ואישורם בחתימה באותו מעמד. בדקו מי זוכר את האירוע ומי רק מזהה את חתימתו. צוואה בפני רשות נבחנת לפי סעיף 22. בררו מי בעל התפקיד שבפניו נעשתה ומה הוא אישר במסמך. לענין סעיף זה דין נוטריון כדין שופט. עצם העובדה שעורך דין הכין טופס או שהיה בבניין אינה הופכת את המסמך לצוואה בפני רשות.

מתי יש מקום לשקול קיום למרות פגם

סעיף 25 מאפשר לקיים צוואה למרות פגם צורני מסוים, בחסר או בכשרות העדים בהתקיים התנאים שבסעיף. עליו לעמוד במרכיבי היסוד המתאימים לסוגה, ולרשם או לבית המשפט, לפי העניין, לא יהיה ספק שהצוואה משקפת את רצונו החופשי והאמיתי של המצווה. נדרשת החלטה מנומקת. בצוואה בכתב יד מרכיב היסוד הוא שכולה כתובה בידי המצווה. בצוואה בעדים אלה מסמך בכתב והבאתו בידי המצווה בפני שני עדים. לכן יש הבדל מהותי בין ספק סביב מיקום החתימה לבין טענה שלא היה כלל עד שני.

בצוואה בעל פה נבדקות נסיבות מיוחדות לפי סעיף 23, ובהן מצב של שכיב מרע או מי שרואה את עצמו מול פני המוות בנסיבות המצדיקות זאת, ושני עדים השומעים את לשונו. נבדקים גם זיכרון הדברים, חתימות העדים וההפקדה בסמוך ככל האפשר, וכן האפשרות שהצוואה פקעה אם המצווה נשאר בחיים לאחר שחלפו הנסיבות. הקלטה משפחתית עשויה לתעד אמירה, את הקול ואת מועד השיחה. היא אינה פוטרת מן הבדיקה אילו תנאים התקיימו.

דוגמה מעשית – חתימה שונה אחרי מחלה

חתימה על צוואה שונה מחתימה שמלפני חמש עשרה שנה. המשפחה יודעת שבינתיים עבר המצווה ניתוח ביד. בקשו מסמכים מהתקופה הסמוכה שיש בהם חתימות שזיהוין מבוסס, ופרטים על מגבלה ביד במועד הרלוונטי, ככל שניתן לקבלם כדין. אם החומר שבידיכם הוא צילום דחוס, הציגו למומחה את מגבלת

האיכות ובקשו שיסביר מה אפשר ללמוד ממנו ואילו בדיקות דורשות מקור. הימנעו מהוספת סימוני עט להשוואה על גבי המסמך המקורי.

אפשר שהמומחה ימצא דמיון בחתימות ועדיין לא תיפתר השאלה על איזה נוסח חתם המצווה. לשם כך נדרשים תיעוד מהפגישה, הדפים השלמים והקשר ביניהם. אפשר גם שהמומחה לא יוכל להגיע למסקנה והעד יזכור פרטים משמעותיים. הציגו כל תשובה בגבולותיה. זיהוי כתב, זיהוי עמוד והבנת רצון המצווה הם בירורים שונים גם כאשר כולם נוגעים לאותה חתימה.

נסחו את השאלה למומחה או לעד כך שתתאים למה שביכולתו לבדוק. שאלת תוקפה המשפטי של הצוואה נותרת להכרעת הגורם המוסמך.

מקורות ושירותים לפרק

חוק הירושה ותקנות הירושה – רשם הירושה

בית המשפט לענייני משפחה בתל אביב, ת״ע 62835-08-19 – קיום הצוואה המאוחרת

מה ידעו העדים ביום החתימה? כשירות, השפעה ומעורבות בעריכה

שתי צוואות נחתמו בהפרש של שמונה חודשים. הבדיקה הרפואית שאליה מפנה המשפחה נערכה בחודש שביניהן. ייתכן שיש לה משמעות רבה לאחד המועדים ומשמעות מוגבלת לאחר. בודקים את מצבו של המצווה ואת נסיבות עשיית הצוואה ביחס לכל מועד רלוונטי. לשם כך כדאי לנסח תחילה טענה קצרה ומדויקת. האם הספק הוא שהמצווה לא ידע להבחין בטיבה של צוואה, שהופעל עליו לחץ פסול או שאחד הזוכים מילא תפקיד בעריכה?

מה יכולה ללמד רשומה רפואית

סעיף 26 עוסק בין השאר בצוואה שנעשתה בשעה שהמצווה לא ידע להבחין בטיבה של צוואה. רשמו את מועד החתימה ונסו לברר את השעה אם היא שנויה במחלוקת. לאחר מכן סדרו לפי הזמן סיכומי ביקור, רישומי אשפוז, הוראות תרופתיות ותצפיות של מי שפגשו אותו באותם ימים. יש הבדל בין מרשם לתרופה לבין תיעוד שניתנה בפועל, ובין תיאור של כאב לבין תיאור של בלבול. אם חסרה שעת הבדיקה ציינו זאת. אין לייחס לרשומה ממצא שהיא אינה מתארת.

גם מסמך שנכתב לאחר החתימה עשוי לעזור כאשר הוא מתאר אירועים קודמים ומבהיר על מה התיאור נשען. ציינו אם הרופא בדק את המצווה בעצמו או רשם דיווח של קרוב. לעתים נמצא באותו יום גם תיעוד התמצאות וגם הערת בלבול. יש להעמיד את שניהם לבדיקת בעל המקצוע ולהשוות את שעותיהם. כאשר החומר אינו ברשותכם, בררו באמצעות מי ובאיזה הליך ניתן לקבלו, תוך שמירה על פרטיות ועל היקף המידע הדרוש.

מי בחר, מי הזמין ומי נתן הוראות

השפעה בלתי הוגנת לפי סעיף 30 ומעורבות בעריכה לפי סעיף 35 הן סוגיות נפרדות. בטענה הראשונה בוחנים כיצד השפיעה מערכת היחסים על ההוראה שקבע המצווה. בטענה השנייה בוחנים את תפקיד הזוכה או בן זוגו בעריכה, בעדות לעשייה או בנטילת חלק אחר בעריכה, ואת ההוראה המזכה. סעיף 35 כולל חריג לצוואה בעל פה. פגיעה בהוראה מסוימת מחייבת לבדוק, בין היתר לפי סעיף 38, אם אפשר להפריד בינה ובין יתר ההוראות.

מפו בנפרד כל שלב. מי הזמין תור, ממי הגיעו שמות הזוכים לעורך הדין, מי שילם, מי הסיע, מי המתין בחוץ ומי נכנס. אל תסיקו שתשובה לשאלה אחת עונה על כולן. אדם יכול להסיע הורה המתקשה בהליכה ולחכות ברכב במשך כל הפגישה. יכול גם להיות שקודם לכן שלח למשרד את כל נוסח ההוראות. הדרך לברר זאת היא להשוות את דברי הנוכחים לתכתובות ולגרסאות המסמך שקדמו לפגישה.

דוגמה מעשית – שתי עדויות שנשמעות סותרות

המטפלת אומרת שהאב היה מבולבל בערב. השכן מספר שבאותו יום שוחח איתו על מכירת דירתו והאב מנה את שמות ילדיו. בדקו מתי התקיימה כל שיחה, באיזו שפה, ומה היו המילים שעליהן מבוסס התיאור. ייתכן ששני העדים מתארים בדיוק מה שקרה בשעות שונות. גם עדות מדויקת שהמצווה הכיר את ילדיו

עונה על חלק מהשאלות בלבד. האם דובר על צוואה, על הרכוש הרלוונטי, על החלוקה ועל משמעותה? השאירו את הערכת המכלול לדיון שבו יוצגו גם יתר הראיות.

בפסק הדין הפומבי בת״ע 62835-08-19 בבית המשפט לענייני משפחה בתל אביב, מיום 13.2.2022, הבחינה השופטת בין מהימנות לבין רלוונטיות. בפסקה 129 היא קיבלה את הרושם שעורכי הדין שהעידו על הצוואה המוקדמת מסרו עדות מהימנה, ובכל זאת קבעה שעדותם אינה רלוונטית לבחינת הצוואה המאוחרת. נפסק לקיים את המאוחרת. למשפחה המתכוננת לדיון זו שאלה טובה לכל עד מטעמה. על מה שקרה באיזה יום הוא באמת יכול להעיד?

הצמידו לכל טענה את יום החתימה הנכון, עד אחד לפחות או מסמך רלוונטי, והסבר קצר מה נותר מחוץ לתחום הידיעה שלהם.

מקורות ושירותים לפרק

חוק הירושה ותקנות הירושה – רשם הירושה

בית המשפט לענייני משפחה בתל אביב, ת״ע 62835-08-19 – קיום הצוואה המאוחרת

התנגדות לפני שניתן צו ובקשה לקיום הצוואה האחרת

קיבלתם העתק מבקשה לקיים צוואה מאוחרת. יש בידיכם צוואה קודמת ואתם מבקשים שהחלוקה תהיה על פיה. אלה שתי מטרות משפטיות. הראשונה היא למנוע מתן תוקף להוראות שעליהן אתם חולקים. השנייה היא לקבל צו קיום למסמך שממנו אתם מבקשים לרשת. כדאי לברר כבר בתחילת הדרך איזה סעד דרוש לכל מטרה, מי כבר הגיש בקשות ואילו מסמכים עמדו בפני הרשם. לעתים המחלוקת מתמקדת בהוראה אחת בלבד.

מבררים מה תלוי ועומד ומה המועד

התנגדות לפי סעיף 67 מוגשת לאחר הגשת בקשה וכל עוד לא ניתן הצו. ההודעה על הגשת הבקשה כוללת פרק זמן להתנגדויות, שלא יפחת משבועיים. בדקו את הפרסום ואת ההחלטות בתיק. אל תחשבו את המועד על בסיס היום שבו שמעתם מקרוב משפחה על ההליך. אם חסר מסמך חיוני או חלף המועד שפורסם, בדקו מיד אם יש צורך בבקשת ארכה מנומקת ומה מצב מתן הצו. שמרו אישור הגשה. בקשת מידע ופנייה טלפונית אינן תחליף לפעולה בהליך.

לפי הנחיות הרשם, מסמך ההתנגדות מפרט את זהות המתנגדים, המנוח והזוכים, את הנימוקים ואת המסמכים התומכים לפי הצורך. מצרפים תצהיר תומך בעובדות שאומת בידי עורך דין, אישור תשלום אגרה וייפוי כוח כשיש ייצוג. התנגדות על פי דין והבקשה לקיום מועברות להכרעת בית המשפט לענייני משפחה. תצהיר יעיל מבחין בין מה שהמתנגד ראה, מה שלמד מעיון במסמך ומה שסיפר לו עד אחר. כך קל לזהות איזה עד צריך להביא בהמשך.

נותנים לצוואה החלופית מעמד ברור

הצגת צילום של הצוואה הקודמת כנספח להתנגדות מבהירה מה עומד על הפרק. מי שמבקש לקבל על פיה צו קיום צריך לוודא שמונחת בקשת קיום מתאימה, שהמקור הוגש או ננקט המסלול להוכחת העתק, ושקוימו דרישות ההודעה וההליך החלות עליה. בדקו אם הוגשה גם התנגדות לצוואה הקודמת. כאשר המסמכים הוגשו בתיקים שונים הכינו רשימת מספרי תיקים, מה התבקש בכל תיק ואילו החלטות מסדירות את המשך הדיון.

אם המאוחרת מתייחסת רק לנכס מסוים, פרטו מדוע אתם מבקשים לפסול אותה או לקרוא אותה לצד המוקדמת. כתבו מה נובע מכל אפשרות לנכס השנוי במחלוקת וליתר העיזבון. הבחנה זו מאפשרת לבית המשפט להבין אם נדרש להכריע בשני מסמכים מתחרים, בהוראה מצומצמת או בשאלת פרשנות. אם הסכסוך האמיתי הוא למי הייתה שייכת דירה בחיי המנוח, הסבירו זאת לעורך הדין כדי שיבחן אם נחוץ סעד נפרד בעניין הבעלות.

שני תיקים פומביים שהגיעו לתוצאות שונות

בת״ע 21577-03-19 ובהליכים הקשורים, בית המשפט לענייני משפחה בתל אביב קיבל ביום 2.9.2021 את ההתנגדות לצוואה משנת 2018. לגבי צוואת 2011 עמדה לפניו בקשה נפרדת לקיומה ולא הוגשה

התנגדות לקיומה. בפסקאות 90–91 הורה בית המשפט לתת תוקף למוקדמת. כך ניתן לראות במסמכי ההליך גם מה נדחה וגם על בסיס איזו בקשה ניתן הצו החלופי.

בת״ע 62835-08-19 ובתיקים הקשורים, ביום 13.2.2022, עמדו בפני בית המשפט בתל אביב בקשות מתחרות והתנגדויות. הוא דן תחילה בצוואה המאוחרת. לאחר שקיים אותה מצא כי התייתר הצורך לדון בתוקף המוקדמת, כמפורט בפסקאות 130–131. שני פסקי הדין מדגימים תוצאות אפשריות בהתאם למסמכים ולראיות שבתיק. למשפחה יש ערך מעשי בציור תרשים פשוט של ההכרעות האפשריות מראש, כולל מה יבקש כל צד אם טענתו הראשונה תידחה.

לפני ההגשה בדקו שכל צוואה שאתם מבקשים לקיים מזוהה בתאריך ובנוסח ושאפשר לקרוא במסמך אחד מה אתם מבקשים שייקבע לגבי כל יתר ההוראות.

מקורות ושירותים לפרק

חוק הירושה ותקנות הירושה – רשם הירושה

התנגדות למתן צו קיום צוואה – רשם הירושה

בית המשפט לענייני משפחה בתל אביב, ת״ע 21577-03-19 – קיום הצוואה המוקדמת

בית המשפט לענייני משפחה בתל אביב, ת״ע 62835-08-19 – קיום הצוואה המאוחרת

נמצאה צוואה אחרי שכבר ניתן צו – מה עושים עכשיו?

חודשיים אחרי שניתן צו קיום התקשרה בעלת דירה ישנה. היא מצאה בין מסמכי השוכר הקודם מעטפה ובה צוואה אחרת. באותו זמן כבר נמשכו כספים מחשבון אחד ואחת היורשות עומדת להתקשר בעסקת מכר. כאן צריך לפעול בשתי חזיתות. לבדוק מהו המסמך שהתגלה ומתי אפשר היה למצוא אותו, ולברר על אילו פעולות שכבר נעשו או עומדות להיעשות עלול הצו הקיים להשפיע.

מה משתנה ברגע שיש צו

לפי סעיף 71 לחוק הירושה כוחו של צו ירושה או צו קיום יפה כלפי הכול כל עוד לא תוקן או בוטל. מציאת נייר או הגשת בקשה אינן משנות לבדן את הצו. סעיף 72 מסדיר פנייה של מעוניין בדבר לרשם או לבית המשפט לגבי צו שנתנו, על סמך עובדות או טענות שלא היו בפניהם בזמן מתן הצו. כאשר רשם שוקל שלא להיזקק לטענה שיכול היה המבקש להעלות קודם או בהזדמנות הסבירה הראשונה לאחר מכן, החוק קובע מנגנון העברה לבית המשפט.

בדקו את הכותרת ואת החתימה על הצו. ייתכן שזה צו ירושה שניתן בהנחה שלא נותרה צוואה, וייתכן שזה צו קיום שניתן לצוואה קודמת. תארו במפורש איזה שינוי מבוקש ומדוע. תיקון פרט מזהה שגוי בצו שונה מביטול תוצאת חלוקה שלמה בעקבות מסמך חדש. קישור לשירות הממשלתי לביטול צו קיום מתאים לצו קיום שנתן הרשם. כשהצו ניתן בידי גורם אחר או כשמדובר בצו ירושה, יש לברר את המסלול החל על אותו צו.

הסבר העיתוי הוא חלק מהראיות

רשמו מתי נודע לכם על הבקשה המקורית, איזה מידע היה בידיכם אז ואילו פעולות ביצעתם. הוסיפו את יום איתור המסמך החדש, כיצד הגיע אליכם ומתי פניתם לאחר הגילוי. אם ידעתם קודם על אפשרות לקיום צוואה וחיפשתם אותה ללא הצלחה, צרפו את הפניות ואת התשובות שקיבלתם בזמנו. אם המסמך היה אצל אדם שמסר אותו באיחור, הסבירו מה אתם יודעים מידיעה אישית ובקשו ממנו להתייחס למה שנעשה אצלו.

בהחלטה הפומבית בת״ע 18375-01-21 של בית המשפט לענייני משפחה בחדרה נבחנה ההשתהות לצד חוזק הטענות, הפרטים על דרך גילוין והפגיעה שנגרמה מחלוף הזמן. בסעיפים 42–43 הסביר בית המשפט מדוע הצירוף של שיקולים אלה פגע בבקשת הביטול. עבור מי שגילה כעת מסמך, המשמעות היא שבצד תוכן הצוואה יש לפרט בהגינות גם את הפערים בציר הזמן. מקרה שבו ניתן להשיג את המקור תוך ימים שונה ממקרה שבו אבדו עדים וחומרי רקע במהלך שנות המתנה.

מה עושים כשיש עסקה קרובה

אספו מידע בדוק על מצב הרכוש. הפרידו בין שיחת משפחה על מכירה עתידית, חתימה על חוזה, תשלום מקדמה והשלמת רישום. הציגו לעורך הדין מסמך עדכני אם קיים, את מועד הפעולה הבאה ואת זהות הגורמים המעורבים כדי שיוכל לשקול בקשה נפרדת לעיכוב ביצוע או סעד מתאים ולבחון למי יש להמציא

אותה. עצם הגשת בקשה לביטול אינה הוראה לבנק או למרשם לעצור. אם ניתן סעד, יש לעיין בהחלטה ולברר את התנאים, המועד וההמצאה הנדרשים.

סעיף 73 עשוי להגן על מי שרכש זכות בתום לב ובתמורה כשהסתמך על צו שהיה תקף באותה שעה, וגם על מי שקיים חיוב בתום לב בהסתמך עליו. לכן שאלות על תמורה, הסתמכות ומועד קבלת מידע על המחלוקת עשויות לשנות את מצב הצדדים גם אם הצו יתוקן. רשמו את רצף הפעולות בלי לייחס לרוכש ידיעה שטרם הוכחה. בסיום ההליך קראו את ההחלטה האופרטיבית ובדקו אילו צווים עוד יש לקבל, למי להמציאם ואילו פעולות טעונות בירור נוסף.

מציאת צוואה לאחר מתן צו מצריכה גם הוכחה של המסמך וגם הסבר מה ידעו הצדדים ומתי. אם הרכוש כבר הועבר, אספו במקביל את הראיות להסתמכות ולעסקה.

מקורות ושירותים לפרק

חוק הירושה ותקנות הירושה – רשם הירושה

בקשה לביטול צו קיום צוואה – רשם הירושה

בקשה לתיקון צו קיום צוואה – רשם הירושה

בית המשפט לענייני משפחה בחדרה, ת״ע 18375-01-21 – שיהוי בבקשת ביטול

השוואת נוסחי צוואה ומעקב אחר המקור

פתחו כרטיס לכל נוסח שנמצא. לאחר מכן השוו בין ההוראות ורשמו בנפרד מה ידוע לכם על מקומו של המקור.

נוסח ראשון

תאריך המופיע על הצוואה _____

מקור, העתק, צילום או מידע בעל פה _____

מי מסר את המסמך ומתי? _____

אילו הוראות נוגעות לנכס שבמחלוקת? _____

נוסח נוסף

תאריך ומקור הנוסח הנוסף _____

מי החזיק במסמך ובאיזה מועד? _____

היכן מופיעים חתימות, סימונים או עמודים נוספים? _____

אילו הוראות שונות ומי מושפע מהן? _____

מעקב אחר המקור

מתי נראה המקור לאחרונה ועל ידי מי? _____

למי כבר נעשתה פנייה? _____

איזו תשובה התקבלה ובאיזה תאריך? _____

אילו מסמכים או עדים עוד דרושים? _____

מצב ההליך

האם הוגשה בקשה לקיום ואיזה נוסח צורף? _____

מה מועד הפרסום או ההחלטה שהתקבלה? _____

מה נקבע בהחלטה האחרונה? _____

מה מבקשים לברר עם עורך הדין? _____